

MARTIN BAREŠ: Líbí se mi přísloví, že rubáš nemá kapsy Brněnský

deník | 6.12.2019 | Rubrika: Páteční rozhovor | Strana: 12 | Autor: [Kateřina Perknerová](#) | Téma: Masarykova univerzita, vysoké školy

Profesor Martin Bareš (51) je špičkovým neurologem, vědcem a učitelem. Před několika lety dostal nabídku, aby se natrvalo usadil v USA. Vrátil se ale do Brna a kromě medicíny se věnuje i dráze akademického funkcionáře. Byl děkanem Lékařské fakulty Masarykovy univerzity, prorektorem a od 1. září jejím rektorem. Má velké plány, neboť se drží hesla, že jen malí lidé si kladou malé cíle.

* Při prvním setkání s novináři jste uvedl, že chcete být tvrdý, upřímný a otevřený. Co to obnáší?

To jsou vlastnosti, na nichž mám postavený celý osobní a profesní život. V první řadě jsem hodně tvrdý a upřímný vůči sobě a přenáším to i na své okolí. Nebojím se pojmenovat věci, které se mi nelíbí a bez ohledu na to, zda to je, či není populární, svůj plán prosazuji. Platí to zejména nyní, kdy se snažíme posunout univerzitu dopředu, a to nejenom v mezinárodním srovnání, ale i ve vnitřní identitě, v budování vzájemné důvěry.

* Řekl jste také, že do roku 2030 by se měla Masarykova univerzita stát nejlepším vysokým učením v České republice. Jak toho chcete dosáhnout?

Kdybych si vypomohl sportovním příměrem, tak na začátku sezony chce každé mužstvo vyhrát, ať už je to více či méně reálné. Můj cíl je extrémně ambiciózní, ale splnitelný. Vzhledem k naší tradici, jménu, které nosíme, a především lidem z akademické obce toho můžeme dosáhnout. Podmínkou je, že každý z nás bude naplňovat masarykovský imperativ: překonávat dobré lepším.

* Kdybych zůstala u hokeje, tak Rytíři Kladno sázejí na svoji superstar Jaromíra Jágra. I vaše univerzita se pyšní vědeckými hvězdami, například již zesnulým profesorem sociologie Ivem Možným. Budete v tom běhu za nejvyšší příčkou podporovat hlavně výjimečné jedince, nebo spíše dbát na kvalitní průměr?

Musí to být v rovnováze. Žádný úspěšný tým nemůže být sestavený jenom z hvězd, nemohou všichni dávat branky, někdo musí být v obraně nebo rozehrávat. Musí jít o dobrý mix, přičemž každý by měl mít ambici stát se hvězdou ve svém oboru a zlepšovat se. Nesmíme se bát tým obměňovat a dbát musíme o dobrý dorost, podporovat doktorandy, lákat kvalitní studenty.

* Obměňovat tým v univerzitním prostředí ale není vůbec snadné. Mnozí vysokoškolští učitelé zůstávají na svém místě bez postupu několik desetiletí, aniž by na sobě příliš pracovali. Sám jste si povzdechl, že v tomto ohledu vám zákoník práce příliš nepomáhá. Co s tím?

To je velký handicap českého vysokého školství, jemuž legislativa vskutku nepomáhá. Podmínky ve vztahu k zaměstnancům jsou velmi ochránářské a rektor nemá přímé personální pravomoci. Nechci se ale vymlouvat. Je řada věcí, které můžeme ovlivnit sami, jen to chce odvalu a upřímnost. Můžeme nastavit vnitřní výběrové procesy, stanovit jasné podmínky. Pakliže někdo úkoly neplní, měl by to pocítit na financích nebo bychom se s ním měli rozloučit. Musíme se také daleko víc otevřít světu, i když naše univerzita už jedničkou v internacionalizaci je.

* Kolik zahraničních učitelů v poměru k tuzemským na MU působí?

Podíl zahraničních akademických pracovníků aktuálně činí osm procent z celkového počtu akademických, vědeckých a odborných pracovníků, a pokud bychom započítali Slováky, je to 16 procent. Počet zahraničních učitelů se dynamicky zvyšuje, ve srovnání s rokem 2011 je to více než dvakrát tolik. Jde o trend, který budu podporovat. Věda není česká, moravská nebo brněnská, je mezinárodní. A – stejně jako vysoké školství – je buď špatná, nebo dobrá. Když se naši sportovci snaží dostat na olympiádu, nekvalifikují se na základě kritérií krajského přeboru, ale těch světových. Obdobně to musíme vnímat i my, protože jsme vystaveni ostrému konkurenčnímu boji.

* Co můžete nabídnout špičkovým učitelům z jiných zemí, když velké finanční sumy to asi nejsou?

S platy už to není tak zlé, vždy je třeba brát v potaz také životní náklady, které jsou u nás nižší než v některých vyspělých zemích. Důležité jsou i další podmínky, například možnost sestavit si vlastní tým, laboratorní zázemí, zapojení do výuky, ubytování a studium v angličtině pro jejich děti. K ideálu máme ještě daleko, ale zlepšuje se to.

* Daří se vám také zvyšovat počet zahraničních studentů, ze dvou jste to vytáhli na pět procent. Kde leží vaše meta?

Pokud chceme mluvit o internacionalizaci a srovnání s podobně velkými univerzitami, tak cíl musí být kolem dvaceti procent, ne-li víc. Během deseti dvanácti let se totiž svět zásadně promění. Stačí se podívat o pár let zpátky a porovnat, jaká byla tehdy míra sdílení informací, jak naléhavé jsou nyní otázky kybernetické bezpečnosti, klimatu, globalizace. Vše se dramaticky zrychluje a my se musíme dívat dopředu. Zahraniční učitelé a studenti nám mohou výrazně pomoci. Brno má v tomto směru výhodu, protože není tak velké, a třeba v USA mnoho lidí preferuje menší města do půl milionu obyvatel, která se rozvíjejí daleko dynamičtěji, jsou bezpečnější a lacinější.

* Budete schopni nabízet dost studijních programů v angličtině?

To je nezbytná podmínka. Stal jsem se rektorem v příznivé době, kdy musíme připravit dlouhodobý strategický záměr rozvoje. Internacionalizace a personální politika je to, kde zatím máme rezervy a co nás může posunout dopředu. Jsou to moje priority.

* Je mezi nimi i věta, kterou říkal váš předchůdce Mikuláš Bek: Nejlepší student je ten, kterého nevezmete? Připomínám, že Masarykova univerzita záměrně snižuje počet posluchačů, z 44 tisíc jste to stlačili na 32 tisíc a chcete se dostat až na 26 tisíc. Budete v tomto trendu, který má zajistit nižší počet studentů na jednoho učitele, pokračovat?

Výrok mého předchůdce bych trochu upřesnil: Nejlepší je student, který u nás chce studovat a je k tomu co nejvíc motivován. Hodláme proměnit skladbu posluchačů, kteří se k nám hlásí. Musíme se otevřít středním školám, abychom přilákali uchazeče, kteří mají zájem studovat konkrétní obory a mají vysoký předpoklad, že je dokončí. Když se to splní, je pak trošku podružné, zda tu bude 32, nebo 26 tisíc studentů. Určitě chceme zvýšit studijní úspěšnost a udržet si podíl na trhu vysokého školství, který je mezi deseti až třinácti procenty všech vysokoškoláků v ČR.

* Máte recept na to, jak oslovovat motivované středoškoláky, kterým není jedno, jakou fakultu budou navštěvovat, hlavně aby si prodloužili mládí?

Musíme propagovat své obory, nástroje už máme, např. na přírodovědecké fakultě jsou to třeba kurzy Bioskop, programy pro děti, kde jim univerzitu a vědu představujeme zábavnou formou, využíváme rovněž dětskou univerzitu (Mjuni) nebo Noc vědců. Už v tomto věku můžeme motivaci podchytit. Na lékařské fakultě, kde je extrémně náročné studium, což vím jako bývalý děkan i otec syna, který je teď ve druhém ročníku a nemá na nic jiného čas, je míra neúspěšnosti nejmenší, protože motivace na vstupu je nejvýraznější. Studenti si ji vybírají, protože se chtějí stát lékaři. Totéž by mělo platit na pedagogické či jakékoli jiné fakultě. Například ve Spojených státech je standardní součástí přijímacího řízení zjišťování motivace, což může být inspirace i pro nás.

* Kdo chce být na špici, nesmí podvádět. Vaše univerzita byla průkopníkem v hledání cest, jak odhalit plagiátorské bakalářské a diplomové práce. Tento rok jste udělali hloubkovou kontrolu, při níž zhruba deset prací nevyhovělo, a bývalý rektor Bek zahájil řízení, jež může skončit odebráním titulu. Už víte, kolik absolventů bude muset odevzdat diplom?

Obecně to je velký problém, který řeší i v zahraničí, ať už jde o opisování některých pasáží bez citací, nebo psaní prací na zakázku. Vnímám to jako věc naprosto nepřijatelnou a už jen to, že se o ní

hovoří, je součástí prevence. Momentálně řešíme deset převážně bakalářských prací, komise pracuje a do konce ledna věc rozhodneme. Zjišťujeme, zda šlo o pochybení jen ze strany studenta, nebo i školitele, ať už vědomé, či nevědomé. Perspektivně se ale musíme zamyslet, do jaké míry jsou témata bakalářských prací adekvátní a zda skutečně každá může být objevná a přinést po třech letech studia zásadně nová fakta. Přitom zdůrazňuji, že závěr bakalářského studia může mít úplně jiný výstup než písemnou práci, daleko praktičtější.

* Koneckonců obtížné studium všeobecného lékařství není zakončeno diplomovou prací, ačkoliv nikdo nepochybuje o tom, že se během něj medicí něco naučili. Není na čase uvažovat o podobném postupu i v jiných oborech?

Přesně tak, byť diplomové práce v magisterském studiu zatím nařizuje zákon.

* Ale i ten se dá změnit.

Určitě. Změnit se nedají jen některá závažná onemocnění a smrt, všechno ostatní ano. Pokud na tom bude širší shoda, nebudu se bát navrhnout změnu příslušných paragrafů vysokoškolského zákona. Můžeme ale měnit charakter výstupů bakalářského studia, s čímž už jsme na MU začali. Myslím, že pro budoucí porodní asistentku je daleko důležitější, aby uměla odrodit děti, než aby sepisovala práci na téma nutrice v těhotenství. Na naší právnické fakultě již tímto způsobem uvažují, takže ukončením bakalářského stupně by nemusela být klasická teoretická práce, ale třeba dobře sepsaná smlouva.

* Důraz na praktickou stránku studia lze vyčíst i z projektu cvičné nemocnice MU, která bude unikátním pracovištěm pro budoucí lékaře. Kdy se otevře?

Příští rok na podzim a bude znamenat velkou změnu v přístupu k výuce. Medicí si tam budou moci vyzkoušet zákroky typu odběru mozkomíšního moku nebo porodu. Vše se bude odehrávat na simulátorech a pomáhat by nám mohli i herci, kteří se zhostí role pacientů. Už jsem v kontaktu s JAMU a byl bych rád, kdyby s námi jejich divadelní fakulta v tomto směru spolupracovala. Je to hezké propojení dříve nepropojitelných a oddělených světů.

* Slíbil jste, že se vaše škola výrazněji zapojí do života za univerzitními zdmi. Ve vaší prezentaci mě zaujalo třeba téma stárnutí populace. Proč právě to?

Masarykova univerzita se velmi odpovědně staví ke společenskému vývoji, nejsme izolovaný ostrůvek. Termín stárnutí je možná trochu zavádějící, spíš bych to nazval transformující se společností v době takzvané revoluce 4.0. Je vlastně s podivem, že se tomuto tématu nevěnuje dostatek pozornosti. Demografická křivka je neúprosná. Díky pokroku v medicíně a bohatnutí společnosti se dožíváme stále vyššího věku. Co to ale znamená v době sociálních sítí, mobilů a internetu? Zvládnou starší generace rychlost technického vývoje? Zkušenost už v současnosti nehraje tak výraznou roli jako dřív. K tomu přidejme fakt, že mladí lidé se chtějí co nejdříve osamostatnit, vyjet do světa. Já jsem ještě zažil dobu, kdy jsem viděl svoji babičku stárnout a vnímal jsem, jak jí ubývají síly. Tím se i podvědomě vytvářela jistá mezigenerační vazba, která dnes mizí.

* Přitom zdůrazňujete, že výstavbou stále nových domovů důchodců se nic nevyřeší.

Jako neurolog se starám o pacienty po cévních mozkových příhodách, s Parkinsonovou nemocí či Alzheimerovou demencí, jichž je stále víc. Tito lidé jsou více či méně závislí na svém okolí. My nemáme dostatek personálu ani na akutní lůžka, tak kdo bude působit v domech seniorů, postavených na okrajích měst nebo v menších obcích? Jejich masivní výstavba z dlouhodobého pohledu není dobrý záměr. Navíc i zdravý senior je zvyklý na své prostředí, svůj byt, sousedy, lékaře či hospůdku. To jsou nepominutelné sociální vazby, které nenahradí ani luxusní domov důchodců. Cestou proto podle mě je udržet co nejvíce seniorů doma, v prostředí, na něž jsou zvyklí.

* I tak ale přece budou potřebovat pečovatele, sestry, lékaře. Myslíte, že budou jezdit za nimi?

Řešení je mimo jiné v nových technologiích. Umělá inteligence v tom může znamenat zásadní průlom, budou existovat různé typy náramků či jiných snímacích přístrojů, robotů, které budou člověka po zdravotní stránce hlídat, ale mohou se stát i sociálními komunikátory. Kombinace strojového a lidského faktoru nabude na významu. Rodiny pacientů navíc samy žádají, aby jejich rodiče či prarodiče mohli zůstat doma, ale potřebují k tomu pomoc, aby nemusely rezignovat na svůj vlastní život. Máme již předjednané smlouvy s VUT v Brně a ČVUT v Praze i firmami, které na tom – se zásadní pomocí naší **fakulty informatiky** a Ústavu výpočetní techniky – budou pracovat.

* Máte bohaté zkušenosti z pobytů v USA. Jaký je základní rozdíl mezi naším a jejich přístupem k pacientům?

Lékařská věda je jenom jedna. Zásadní rozdíl je v penězích. Studium na prestižních lékařských fakultách v USA je enormně drahé. Začínající lékaři splácejí dlouhá léta velké částky, mnohokrát teprve kolem 45. až 50. roku života uhradí své hypotéky.

* Takže jejich pracovní nasazení na klinikách je tak obrovské proto, že chtějí co nejdříve zaplatit svůj dluh?

Je za ním existenční důvod, ale především motivační. Proces výběru studentů medicíny je v USA velmi tvrdý, jde o nejprestižnější obor. Tudíž ho studují nejlepší z nejlepších a také nejmotivovanější. Aby se na lékařskou fakultu dostali, musejí už na středních školách pracovat ve výzkumu nebo pomáhat v sociálních službách, v nemocnicích. Je to logické, protože dobrý lékař nemůže být jen zručný, ale musí být také empatický a velmi výkonný. V Americe jsou zvyklí na pracovní vytížení 24 hodin denně sedm dní v týdnu. Proto občas s nelibostí vnímám aktivity některých tuzemských organizací, které poukazují jen na to, že tam či onde mají lékaři mnohem vyšší platy. Méně už říkají, čím je to vykoupené. Například specializační vzdělávání je v USA nesrovnatelně soutěživější než u nás. Trvá čtyři až pět let, a až poté se z lékaře stává odborník. A to jsou opravdu perné roky. Teprve po nich se jim otevírá cesta k velmi zajímavým výdělkům. V roce 2005, kdy jsem tam pobýval, byl roční průměrný plat 40 tisíc dolarů, končící rezident specializačního vzdělávání měl zhruba stejně, ale brzy se dostal na 80, 100 tisíc dolarů. Záleží na oboru a území. V Arizoně nabízeli až 800 tisíc dolarů ročně.

* Vy jste tam přesto nezůstal.

Neudělal jsem to, byť nabídka se zrovna týkala mého oboru. Ale ono to bylo i pragmatické rozhodnutí, nejstarší a tehdy jediný syn – teď už mám děti tři – končil školku a museli jsme se rozhodnout, co dál. Mimochodem to byla také velmi zajímavá zkušenost. Zatímco pacientem v americkém zdravotním systému bych být nechtěl, tak dítětem v jejich školce ano. Tam každý kluk a děvče dostává stejné šance, nejsou tam žádné předsudky. Do Brna jsem se vrátil i proto, že mi chyběli pacienti a možná v podvědomí hrál roli také pocit, že společnost do mě něco investovala, tak bych jí to měl nějak vrátit, ale nechci působit pateticky. Teprve historie ukáže, jestli se mi to povedlo a zda jsem se tehdy rozhodl správně. Líbí se mi přísloví, že rubáš nemá kapsy. Když člověk odchází z tohoto světa, nic si s sebou neodnáší. Všechno důležité – děti či výsledky práce – nechává tady. Na to je dobré pamatovat.

* Odhadla jsem vás na patriota, který posbírání zkušenosti, ale rád se vrací domů. Napadlo mě to při vašem působivém projevu letos 17. listopadu na Albertově, kdy jste mluvil o Janu Opletalovi. Podle vašich slov se stal „pomyslným lékařem našich srdcí, myslí a naší svobody“. Potřebujeme takové lidi i dnes?

Jan Opletal položil svůj život za národ, který byl poroben brutální mocí. Ukázal, že jsou hodnoty, za které stojí za to umřít. Především je to svoboda. Opletal byl vynikající student a nemohl dokončit to, co chtěl dělat, tedy léčit lidi. Myslím, že jsme dlužníky vůči lidem, jako byl Jan Opletal – a vůči všem, kdo v našich dějinách bojovali za naši svobodu a postavili se proti zlu. Není samozřejmé, že žijeme ve svobodné společnosti.

„Zdůrazňuji, že závěr bakalářského studia může mít úplně jiný výstup než písemnou práci, daleko praktičtější.“

„Například ve Spojených státech je standardní součástí přijímacího řízení zjišťování motivace, což může být inspirace i pro nás.“

„Pakliže učitel úkoly neplní, měl by to pocítit na financích nebo bychom se s ním měli rozloučit.“

KDO JE Prof. MUDr. MARTIN BAREŠ, Ph. D.

- Narodil se 25. listopadu 1968 v Brně. - Vystudoval Lékařskou fakultu Masarykovy univerzity. - V letech 1999–2003 pracoval na I. neurologické klinice LF MU FN u sv. Anny v Brně, následně do roku 2005 pobýval v USA. Je hostujícím profesorem na Minnesotské univerzitě. - V roce 2009 byl jmenován profesorem pro obor neurologie. - Byl děkanem Lékařské fakulty MU, šest let prorektorem pro rozvoj a akademické záležitosti a od 1. září 2019 je rektorem MU. - Je držitelem pěti cen České neurologické společnosti za nejlepší publikace v oboru.

Foto autor| 4x foto: Deník/Marti Divíšek

O autorov| Kateřina Perknerová, redaktorka centrální redakce Deníku

Region| Jižní Morava

Publikováno| Brněnský deník; Páteční rozhovor; 12

Publikováno| Vyškovský deník; Páteční rozhovor; 12

Publikováno| Břeclavský deník; Páteční rozhovor; 12

Publikováno| Blanenský deník; Páteční rozhovor; 12

Publikováno| Hodonínský deník; Páteční rozhovor; 12

Publikováno| Znojemský deník; Páteční rozhovor; 12

ID| 2f794293-65a4-41cc-81e7-273f31d2720f